

Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi irsində demokratiya, vətəndaş həmrəyliyi və azadlıq ideyaları

Ulu Öndər Heydər Əliyev çıxışlarının birində demişdir:
“Biz müxalifətə bundan sonra da böyük hörmətlə münasibət göstərəcəyik və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan cəmiyyətində müxalifət mövqeyində olan partiyalar, siyasi qüvvələr konstruktiv əməkdaşlıq mövqeyindən çıxış edəcəklər və bu da, Azərbaycanda həqiqi demokratiyanın inkişafı üçün daha geniş imkanlar yaradacaqdır. Bir sözlə, biz Azərbaycanda müxtəlif qüvvələrin olmasını təbii bir hal hesab edirik, eyni zamanda, dövlətin müxalif qüvvələrlə konstruktiv əməkdaşlığa həmişə hazır olduğunu bildiririk.”
Deməli, Ulu Öndər Heydər Əliyev demokratiyanı milli geosiyasi məkanda inkişaf dinamikasını düşünüb şərh etmiş, bununla, vətəndaş cəmiyyətinin, onun əsasını təşkil edən insan əlaqı-azadlıq və vicdan azadlığının proqram-layihəsini irəli sürdü. Bu dediklərimizi Heydər Əliyevin çıxışlarından gətirdiyiniz bir neçə iqtibasla təsdiqləyə bilərik:

“Bəziləri belə hesab edir ki, Azərbaycanda demokratiya Böyük Britaniya, Fransada, yaxud ABŞ-dəki kimi olsun. Biz bu səviyyəyə çatmağa çalışırıq. Demokratiyanı bir-iki gündə əldə etmək mümkün deyil. Demokratiya insanların şüurunda dəyişiklik deməkdir. Bu dəyişiklik heç bir inqilabla olmur, təkamül yolu ilə, tədricən gedir.” “Yeni Azərbaycanda demokratiya prinsipləri bərqərar olmalı, hər yerdə insan azadlığı təmin edilməli, insan haqları qorunmalı, vicdan azadlığı, din azadlığı təmin edilməlidir”. Demokratiya dövlətçiliyimizin əsasını təşkil edəcəkdir. Azərbaycanda demokratiyanın inkişaf etdirilməsi üçün bizim konstitusiyamız var, qanunlarımız var və Azərbaycan Prezidentinin iradəsi var.”

Azərbaycan dövlətinin tarixi şəxsiyyəti, müstəqil respublikamızın böyük qurucusu Ulu Öndər Heydər Əliyevin “Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır.” “Fikir müxtəlifliyi təbii hadisədir”; “Böyük siyasəti kiçik hissələrə qurban vermək olmaz” fikirləri demokratiya haqqında düşüncələrini ifadə edir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 56-cı maddəsi də vətəndaş cəmiyyətinin seçmək və seçilmək bəşəri və dünyəvi azadlıq hüququnu müdafiə edir: Seçki hüququ. I. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət orqanlarına seçmək və seçilmək, habelə, referendumda iştirak etmək hüququ vardır. II. Məhkəmənin qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyətsizliyi təsdiq olunmuş şəxslərin seçkilərdə, habelə, referendumda iştirak etmək hüququ yoxdur. III. Hərbi qulluqçuların, hakimlərin, dövlət məmurlarının, din xadimlərinin, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ilə azadlıqdan məhrum edilmiş şəxslərin, bu konstitusiyada və qanunda nəzərdə tutulan digər şəxslərin seçilmək hüququ qanunla məhdudlaşdırıla bilər.”

Məlumdur ki, vətəndaş cəmiyyəti lap qədim sivilizasiyalardan başlayaraq, konstitusiyalı dövlət hakimiyyəti dövrünə kimi həmişə fərdi sahibkarlıqla öz mövcudluğunu təsdiq etmişdir. Bu baxımdan, “Azad sahibkarlıq hüququ” I. Hər kəs imkanlarından, qabiliyyətindən və əmlakından sərbəst istifadə edərkən təbii olaraq və ya başqaları ilə birlikdə azad sahibkarlıq fəaliyyəti və ya qanunla qadağan edilməmiş digər iqtisadi fəaliyyət növü ilə məşğul ola bilər. II. Dövlət sahibkarlıq sahəsində yalnız dövlət maraqlarının, insan həyatının və sağlamlığının müdafiəsi ilə bağlı tənzimləməni həyata keçirir. 5-9-cu maddənin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında yer alması dövlət tərəfindən xalqa öz rifahını əldə etməsi üçün geniş imkanlar açmasının qarantı kimi diqqət cəlb edir.

Ölkənin iqtisadi həyatında bu qanunun təsdiqi özünü sahibkarlığın inkişafının geniş üföqlərində aydın göstərdi. Məsələn, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti 1997-ci ildə “Dövlət büdcəsinin “Kiçik sahibkarlığa investisiya yardımı” maddəsində nəzərdə tutulan vəsaitin bölüşdürülməsi və istifadəsi haqqında Əsasnamə”ni təsdiq etdikdən sonra Sahibkarlığa Yardım Milli Fondu sahibkarlıq subyektlərinə güzəştli kreditlərin verilməsi işi həyata keçirilmişdir.

Heç də təsadüf deyil ki, bununla, həm ölkənin iqtisadi gücü artdı, həm də vətəndaş cəmiyyətinin azad fərdi fəaliyyət, müstəqil inkişaf, eyni zamanda, demokratik əsasları xeyli möhkəmləndi.

Biz Azərbaycan xalqının Ulu Öndəri Heydər Əliyevin siyasi irsində dövlət quruculuğu məsələlərini fəlsəfi-siyasi və fəlsəfi-etik kontekstlərdən nəzərdən keçirdiyimiz bu yarım fəsildə, Onun vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına bağlı gördüyü böyük işlərdən bəhs edərkən, bu istiqamətdə çoxpartiyalılıq və siyasi

partiyalar məsələsini qeyd etməyə bilərik.

Belə ki, demokratiyanı, plüralizmi bir kamil şəxsiyyət kimi qəbul edən və bu amillərin dövlətin, eləcə də, vətəndaş cəmiyyətinin sütunları olaraq gücləndirən Ulu Öndər gənc müstəqil Azərbaycan dövlətində çoxpartiyalılıq siyasətini də uğurla həyata keçirmişdir. Bu gün ölkəmizdə sıralarında 500 mindən çox vətəndaşımızı birləşdirən, Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş və 2004-cü ilə kimi Sədri olduğu Yeni Azərbaycan Partiyası da daxil olmaqla, rəsmi dövlət tərəfindən qeydiyyata alınmış 56 siyasi partiya fəaliyyət göstərir. Bunlar arasında, təbii olaraq, müxalifet partiyaları da vardır.

Heydər Əliyev 1993-cü ildəki andiçmə mərasimindəki nitqində həmin vaxt müxalifətyönlü siyasi partiyaların fəaliyyəti ilə bağlı narahat fikirlərini açıqlayarkən, dövlət siyasətində onların yerini və rolunu labüd hesab etdiyini vurğulayaraq, bəyan etirdi ki, “Siyasi partiyalar, hərəkətlər Azərbaycanda sərbəst fəaliyyət göstərə bilərlər. Lakin heç bir siyasi partiyanın və ya hərəkətin, ictimai-siyasi təşkilatın silahlı dəstələri və silahlı qüvvələri ola bilməz!”

Ulu Öndər göstərdi ki, ölkəmizdə demokratiya müxtəlif konfessiyaların Azərbaycanda başlıca dinimiz olan islam dininin, xristian-pravoslav və yəhudi dinlərinin səyləri ilə əldə edilmişdir. Hesab edirəm ki, bizim, nəinki əldə olunmuş nailiyyətləri möhkəmləndirməyə, həm də daha çox iş görməyə və bütün dünyaya nümayiş etdirməyə imkanımız var ki, əhalisinin əksəriyyəti baxımından, müsəlman ölkəsi olan Azərbaycanda, həqiqətən, demokratik-hüquqi, dünyəvi dövlət qurulur, burada dünyəvi cəmiyyət artıq formalaşmışdır, toleranlıq prinsipi, nəinki mövcuddur, həm də hakim mövqə tutur. Ulu Öndər bu tarixi çıxışında regionda dini zəmində baş vermiş bir münafiqə ilə bağlı təəssüratını və əslində, həmin görüşün təşkil olunmasının əsas səbəbini açıqlayarkən, konkret olaraq, vətəndaş cəmiyyətini düşündürən vicdan azadlığı məsələsini önə çəkmişdir: “Siz bilirsiniz, son vaxtlar müəyyən hallar olub ki, bizim inzibati orqanlar bəzi dinlərin, o cümlədən, lüteran, apostol məzhəblərinin nümayəndələrinə qarşı bəzi inzibati tədbirlər görüblər. Yəni bəziləri hesab edib ki, baptistlərin, daha hansısa sektanın ayrı-ayrı nümayəndələri azərbaycanlıları bu dinə döndərməyə,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KIVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə “İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

başqa sözlə, müsəlmanı xristian, baptist, katolik, nə bilim, daha nə etməyə cəhd göstərirlər. Açıq deyirəm, bu işdə ciddi səhvlərə yol verilmişdir. Mən bunu eşidəndə, xüsusən də, Amerika Birləşmiş Ştatlarının bəzi konqresmenlərindən, Azərbaycanın böyük dostu, ABŞ senatoru Braunbekdən mənə bu hallarla əlaqədar narahatlıq bildiren məktublar gələndə, Təhlükəsizlik Şurasının xüsusi iclasını çağırdım. Müvafiq rəhbər işçiləri dinlədim, vəziyyətlə tanış oldum, lazımı göstərişlər verdim. Göstərişlər isə ondan ibarətdir ki, insan azaddır, insan azadlığı bütün sahələrdə azadlığın olmasını nəzərdə tutur. Biz şəxsiyyət azadlığını Azərbaycanda demokratik cəmiyyətin başlıca amili elan etmişik. Demokratikləşdirmə və demokratik dövlət quruculuğu, demokratik cəmiyyətin formalaşdırılması, hər şeydən öncə, şəxsiyyət azadlığını, insan azadlığını, söz azadlığını, mətbuat azadlığını, bir sözlə, bütün Azərbaycan vətəndaşları qarşısında tam qətiyyətlə bəyan edirik.”

Vətəndaş Cəmiyyətinin dəim müdafiəsinə qalxdığı vicdan azadlığı məsləsi, onun əsas meyarlarından olan din siyasəti həm Heydər Əliyevin imzalamış olduğu 1995-ci il Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası

sında, həm də Ulu Öndərin bütün siyasi fəaliyyət platformasında ən mərkəzi yerdə dayanmış və ölkə vətəndaşlarının vicdan azadlığının təminatçısı olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 1999-cu ildə ölkəmizdəki dini konfessiyaların başçılarına qəbul edərkən, vicdan azadlığı ilə bağlı tək cə fəlsəfi-əxlaq nöqtəyi-nəzərindən deyil, eyni zamanda, siyasi-fəlsəfi baxımından dərin məzmunlu əhəmiyyətli fikirlərini bölüşmüşdür: “...Bizim xalqımızın, dövlətimizin son illərdəki ən mühüm nailiyyətlərindən biri odur ki, nəinki hansısa münafiqşəyə, hətta azərbaycanlılar tərəfindən digər xalqlara və ya müsəlman dini tərəfindən xristianlığa və əksinə, xristian dini, yəhudi dini tərəfindən müsəlman dininə pis yanaşılması hallarını tamamilə aradan qaldıra bilmişik. Bu, Azərbaycanın reallığıdır. Bu baxımdan, hesab edirik, biz cəsarətlə deyə bilərik ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, YUNESKO-nun tolerantlığa nail olmaq barədə çağırışını uğurla həyata keçiririk. Əlbəttə, Azərbaycanda mövcud olan millətlərarası, dinlərarası, etnik vəziyyət yüksək qiymətə layiqdir.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru